

Social- og Sundhedsskolen
Nykøbing Falster

Indgangskursus til social- og sundhedshjælperuddannelsen for flygtninge og indvandrere

Slutevaluering
September 2005

1.	INDLEDNING	1
2.	BAGGRUND OG MÅLSÆTNINGER.....	2
2.1	Baggrunden for projektet	2
2.2	Projektets overordnede mål og delmål	3
2.2.1	Overordnede mål	3
2.2.2	Delmål	3
3.	EVALUERINGSDESIGN OG METODE	4
3.1	Målbaseret evaluering	4
3.2	Kvalitativ metode	4
4.	INDGANGSKURSETS INDHOLD OG OPBYGNING	6
4.1	Fagligt og pædagogisk indhold	6
4.2	Kursets opbygning.....	6
5.	VURDERING AF PROJEKTFORLØBET	8
5.1	Opstartsfasen	8
5.2	Gennemførelsesfasen.....	9
5.2.1	Udfordringer i undervisningen	9
5.2.2	Udfordringer i praktikken.....	11
6.	MÅLOPFYLDELSE OG EFFEKTER.....	14
6.1	Projektets målopfyldelse	14
6.1.1	Deltagernes integration og kendskab til dansk omsorgskultur	14
6.1.2	Viden i områdefag og grundfag.....	15
6.1.3	Praktisk erfaring inden for hjemmeplejen	17
6.2	Uforudsete sideeffekter	18
6.3	Projektets mainstreamingindsats	19
7.	KONKLUSION OG ANBEFALINGER.....	20
7.1	Konklusion	20
7.2	Anbefalinger	20

1. **INDLEDNING**

Social- og Sundhedsskolen i Nykøbing Falster har bedt NIRAS Konsulenterne om at udarbejde den afsluttende evaluering af Socialfondsprojektet: ”Indgangskursus til social- og sundhedshjælperuddannelsen for flygtninge og indvandrere”.

Med støtte fra Den Europæiske Socialfond (ESF) har Social- og Sundhedsskolen i perioden fra den 1. december 2002 til den 31. august 2005 gennemført tre indgangskurser for flygtninge og indvandrere. Indgangskurserne er forberedende forløb, der overordnet har til formål at kvalificere flygtninge og indvandrere til optagelse på de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser.

Formålet med evalueringen er for det første at dokumentere projektets indhold, forløb og målopfyldelsesgrad over for Socialfonden. Dernæst kan evalueringen medvirke til videreudvikling af indgangskursets fokusområder og undervisningsmetoder og dermed indgå som forberedelse og forbedring af evt. kommende kursusforløb for flygtninge og indvandrere på Social- og Sundhedsskolen i Nykøbing Falster. Hermed får evalueringen også et væsentligt læringsmæssigt sigte. Endelig er formålet for det tredje, at evalueringen kan anvendes som inspiration for lignende indgangskurser målrettet flygtninge og indvandrere og dermed bidrage til den vigtige og obligatoriske mainstreamingproces.

I det følgende beskrives først projektets baggrund og målsætninger (afsnit 2). Herefter opridses det valgte evalueringsdesign og de metodemæssige overvejelser i forbindelse med evalueringen (afsnit 3). Dernæst beskrives projektets indhold og opbygning (afsnit 4) samt diverse udfordringer i projektførelsen (afsnit 5), således at der efterfølgende kan samles op på, hvorvidt projektet har realiseret sine målsætninger (afsnit 6). Afslutningsvist fremsættes en samlet konklusion og en række anbefalinger (afsnit 7).

2. **BAGGRUND OG MÅLSÆTNINGER**

2.1 **Baggrunden for projektet**

Social- og Sundhedsskolen i Nykøbing Falster har overordnet set ønsket at gennemføre nærværende projekt på baggrund af følgende forhold:

- Der er i dag behov for at rekruttere to-kulturelle medarbejdere til at servicere flygtninge og indvandrere i hjemmeplejen.
- For at fremme integrationen af etniske grupper i den erhvervsaktive alder er det vigtigt, at de bliver sluset ind på det danske arbejdsmarked gennem tilegnelse af en kompetencegivende uddannelse.
- Med den nye reform for de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser pr. 1. januar 2002 er grundfagene dansk, engelsk og naturfag tilføjet uddannelserne. Det er derfor vigtigt, at kommende elever med anden etnisk baggrund end dansk gennemfører disse fag på forberedende niveau for at sikre deres optagelse på social- og sundhedshjælperuddannelsen.

I forlængelse heraf har Social- og Sundhedsskolen opnået støtte fra Den Europæiske Socialfond (Mål 3) til gennemførelse af 30 ugers indgangskurser, der veksler mellem teori- og praktikperioder. Der er opstartet i alt tre hold i hele projektføreløbet, gennemført i perioden fra 1. december 2002 til 31. august 2005. Mere specifikt er kurset gennemført i følgende tre kurser:

- 1. kursus fra 9. december 2002 til 29. juni 2003; her startede 16 deltagere, mens 13 gennemførte
- 2. kursus fra 17. november 2003 til 4. juli 2004; her startede 16 deltagere, mens 12 gennemførte
- 3. kursus fra 10. januar 2005 til 31. august 2005; her startede 15 deltagere, og alle 15 har gennemført.

2.2 **Projektets overordnede mål og delmål**

Indgangskurset er som nævnt et forberedende forløb, der overordnet har til formål at kvalificere indvandrere og flygtninge til optagelse på de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser.

Af projektets ansøgning til ESF fremgår følgende fire overordnede projektmål med underordnede delmål:

2.2.1 *Overordnede mål*

- At deltagerne tilegner sig indgående kendskab til dansk omsorgskultur.
- At deltagerne bliver bevidste om deres omsorgspotentialer, erhvervet gennem socialisation i anden kultur og forstår at implementere deres læring om dansk omsorgskultur i disse.
- At deltagerne får kendskab til en grundlæggende viden i områdefag og grundfag, som kvalificerer til optagelse på Social- og Sundhedsuddannelsen.
- At deltagerne gennem deres praktik inden for social- og sundhedsområdet får erfaring med arbejdsopgaver inden for hjemmeplejen.

2.2.2 *Delmål*

- Deltagerne skal hurtigt integreres i det danske samfund for at få kendskab til den danske omsorgskultur.
- I praktikken vurderes kursusdeltagernes egnethed til fortsat uddannelse inden for social- og sundhedsområdet af en praktikansvarlig i kommunen i samarbejde med den daglige vejleder.
- Projektet afsluttes med en vejledende prøve. Der lægges vægt på, at deltagerne kan begrunde deres svar ud fra den teori, der er undervist i i områdefagene, samt den mundtlige fremstilling set i et danskfagligt perspektiv.

3. EVALUERINGSDESIGN OG METODE

3.1 Målbaseret evaluering

For at kunne evaluere såvel projektets faktiske indhold og forløb som projektets målopfyldelsesgrad, er der blevet gennemført en såkaldt *målbaseret evaluering*. Det er således blevet vurderet, i hvor høj grad effekten af projektet er i overensstemmelse med de på forhånd opstillede mål.

Betingelserne for at gennemføre en valid målbaseret evaluering er, at projektets målsætninger er operationelle i en sådan grad, at det er muligt at anvende disse som kriterier for evalueringen. En sådan operationalisering er sket gennem de projektansvarliges egen opstilling af dels overordnede mål, dels mere konkrete delmål. Vurderingen af resultater og effekter vil således tage udgangspunkt i disse.

3.2 Kvalitativ metode

Udgangspunktet for dataindsamlingen er, at en kvalitativ metode er mere velegnet end en kvantitativ. Det skyldes primært, at en skriftlig spørgeskemaundersøgelse vil være behæftet med en forholdsvis stor usikkerhed: Idet projektets deltagere har været flygtninge og indvandrere, ofte med begrænsede dansk kundskaber, indebærer det således en risiko for tvivl om den retmæssige forståelse og besvarelse af de stillede spørgsmål. Samtidig vil en kvantitativ evaluering heller ikke i tilstrækkelig grad kunne åbne op for en mere udviklings- og læringsmæssig dialog, der som nævnt også er et væsentligt sigte med evalueringen.

Evaluator har derfor foretaget en kvalitativ dataindsamling i form af et fokusgruppeinterview med involverede professionelle aktører og to personlige interview med tidligere kursister. Herudover bygger nærværende evalueringsrapport på relevant udleveret materiale, som fx notater fra besøg i praktikken og diverse undervisningsmateriale mv.

I fokusgruppeinterviewet deltog centrale professionelle aktører, herunder projektlederen, undervisere fra SoSu-skolen og fra sprogcentret, en administrativ medarbejder samt den uddannelses- og praktikansvarlige i Nykøbing Falster Kommune. Hensigten med dette interview har været at indsamle information og viden om projektet samt viden om de professionelle aktørers vurdering af de

umiddelbare udfordringer i processen. Herudover har hensigten været at vurdere graden af målopfyldelse og effekt af projektet, ligesom fokusgruppeinterviewet har givet mulighed for at indhente konkrete eksempler på ”best practise” i kursusforløbet.

De to personlige interview er gennemført med kursister fra det senest afsluttede indgangskursus, idet disse formodes at have størst erindring om det forgangne forløb og derfor de bedste forudsætninger for at deltage i undersøgelsen. Formålet med disse interview har været at indhente kursisters vurderinger af de faglige temaer, det faglige og pædagogiske niveau, skolens sociale miljø og deltagerindsatsen. Endvidere har det været vigtigt at kortlægge, hvorvidt kursusforløbet levede op til kursisters forventninger til fagligt og personligt udbytte, ligesom de interviewede har haft mulighed for at komme med forslag til, hvordan kurset kan udvikles og forbedres.

Da der kun er blevet gennemført interview med to kursister, skal det understreges, at evaluators samlede vurdering af projektets målopfyldelsesgrad og effekter primært er baseret på fokusgruppeinterviewet med de professionelle aktører. Formålet har således ikke været at sige noget om kursisters *generelle* tilfredshed med og udbytte af kurset, men derimod at kunne tilføje rapporten *eksempler* på kursisters opfattelse af, hvad der har fungeret godt, og hvad der har fungeret mindre godt i forløbet.

4. INDGANGSKURSETS INDHOLD OG OPBYGNING

I dette afsnit præsenteres projektets indhold og opbygning, som det fremgår af projektets egen projektbeskrivelse og af de gennemførte interview.

4.1 Fagligt og pædagogisk indhold

Indgangskurset er bygget op om dels en række grundfag, dels en række områdefag/temaer. Grundfagene er dansk, engelsk og naturfag, mens de overordnede temaer er:

1) Kroppen, 2) Ernæring, 3) Sundhed, 4) Sygdom, 5) Samfundet, 6) At have et handicap, 7) At være gammel, 8) Kultur og aktivitetsfag, 9) Kommunikation, 10) At give/modtage hjælp, 11) Praktisk bistand, 12) Opsamling fra praktik, 13) Borgeren i centrum, 14) Projektuge, herunder den individuelle mundtlige prøve, 15) Forberedelse til social- og sundhedshjælperuddannelsen.

Det faglige indhold i indgangskurset organiseres om disse temaer, hvor grundfagene dansk, engelsk og naturfag integreres så vidt muligt.

Den pædagogiske tilrettelæggelse af forløbet afhænger af deltagernes sammensætning, idet de projektansvarlige har erfaring med, at deltagernes uddannelsesmæssige og sproglige forudsætninger er meget forskellige. Undervisningen differentieres så vidt muligt, således at der tages udgangspunkt i den enkeltes forudsætninger.

4.2 Kursets opbygning

Kurset veksler mellem teori og praksis, og er på første kursus organiseret efter følgende tidsplan:

5 ugers teori – 2 ugers praktik – 13 ugers teori – 4 ugers praktik – 2 ugers teori

På de sidste to kurser er skole- praktikplanen ændret således:

5 ugers teori-4 ugers praktik-11 ugers teori-6 ugers praktik og 4 ugers teori

De 4 ugers forlængelse af praktikken, skyldes erfaring fra første forløb.

Undervejs i forløbet er der samtaler med kontaktlæreren i klassen, hvor man arbejder med en personlig uddannelsesplan for at fastholde deltageren i faglige og personlige læringsmål. I de i alt 10 ugers praktik følger deltageren en daglig vejleder. Ved afslutning af praktik skal der afgives en praktikudtalelse efter de givne mål. Her vurderes egnethed til fortsat uddannelse samt oplysninger om fravær/sygdom i praktikforløbet. Består deltageren indgangskurset med et tilfredsstillende resultat, er man sikret optagelse på Social- og Sundhedshjælperuddannelsen i løbet af det kommende år.

SoSu-Skolen opstarter fire hold årligt og tilstræber at sprede indgangskursets beståede deltagere på disse hold for at sikre en bedre integration.

5. VURDERING AF PROJEKTFORLØBET

I dette afsnit vil projektforsløbet blive vurderet, således at der peges på dels de udfordringer, der har været i processen, dels de muligheder og løsningsmodeller, der har tegnet sig. Hensigten med dette afsnit er dermed, at de identificerede styrker og svagheder i projektforsløbet skal frem i lyset, således at andre projektmagere kan få indblik i, hvad der har fungeret særligt godt, men samtidig også forberedes på, hvilke forhold der kræver opmærksomhed i en sådan proces. Afsnittet kan derigennem være med til at styrke og forbedre fremtidige projektforsløb af tilsvarende karakter.

5.1 Opstartsfasen

Den væsentligste udfordring i projektets opstartsfasen har været at skaffe tilstrækkelig mange deltagere til indgangskurserne. Selvom projektholdet har kommunikeret om og gjort opmærksom på kurserne gennem pressen, kulturelle foreninger, kontaktrunder blandt, sprogcentre og ikke mindst via henvendelse til kommuner på Lolland-Falster *mv.*, har det været svært at opnå en acceptabel deltagertilslutning. En væsentlig udfordring har fx været, at udlændinge, der er gift med en dansk statsborger, ikke er berettiget til at deltage på kurset, idet pågældende vil være omfattet af ægtefællens indkomstgrundlag. Kurset henvender sig således udelukkende til folk på kontanthjælp og dagpenge – en gruppe, der ofte ikke har vist tilstrækkelig interesse for projektet, eller som ikke af deres sagsbehandler er blevet gjort opmærksom herpå.

På grund af den manglende tilslutning, har SoSu-skolen ofte måtte udskyde holdenes opstart. De professionelle aktører understreger imidlertid, at holdene altid i sidste ende er blevet fyldt op.

Derudover fremhæves det som en stor udfordring, at kontakten mellem de sagsbehandlere, der visiterer kursisterne, og projektholdet ikke har været tæt nok. Fx opstår der ofte en række problemer i en kursists projektforsløb, hvis sagsbehandleren ikke på forhånd har sikret sig, at de ydre forudsætninger for deltagelse i kurset er på plads. Det være sig pasningsmuligheder af kursistens børn i passende afstand fra SoSu-skolen, ligesom det i forhold til praktikforsløbene kan være afgørende, at kursisten kan betjene en cykel for at kunne overholde de angivne

mødetidspunkter. Som én af de professionelle aktører udtrykker sig i fokusgruppinterviewet om ovenstående:

”Det er simpelthen et must. Det skal sagsbehandleren have styr på, inden de visiterer en kursist.”

Også i forhold til kursistens indstilling og motivation over for faget og arbejdsområdet peger de professionelle aktører på, at visitationen er afgørende.

”Visitation er meget vigtigt. Vi skal sikre, at de nu også er klar til at komme ind på disse kurser. Det betyder meget, at de ikke bare kommer ind på må og få, men at de er indstillet på, hvad det her kursus handler om. Et tværfagligt visitationshold er meget vigtigt.”

Det fremhæves således, at en tidlig afklaring af kursistens forventninger i forhold til uddannelsens krav og indhold er af stor betydning for kursusforløbets succes. Med et tværfagligt visitationshold ville man være bedre rustet til at vurdere kursisternes samlede egnethed til deltagelse på indgangskurset.

Et sidste forhold, der af de professionelle aktører fremhæves i forbindelse med projektets opstartsfasen, er at kursisterne ofte kommer med meget forskellige faglige og sproglige kvalifikationer. Det gør det svært at koordinere undervisningen, og særligt i opstartsfasen trækkes det frem som en udfordring, idet niveauet for undervisningen her skal vurderes og fastlægges. Der er imidlertid enighed om, at kursisternes faglige, sproglige og sociale forskelligheder er et naturligt vilkår for et projekt, der arbejder med indgangskurser for nydanskere.

5.2 **Gennemførelsesfasen**

I projektets gennemførelsesfase opstår der yderligere udfordringer, dels i forbindelse med undervisningen, dels i forbindelse med praktikforløbene. Samtidig fremhæves en række positive erfaringer, som de professionelle aktører har gjort sig.

5.2.1 *Udfordringer i undervisningen*

Som konsekvens af den ulige niveaudeling har underviserne haft stor succes med at tilrettelægge undervisningen omkring billeder, film og rollespil mv., hvilket har gjort indlæringen mere tilgængelig. Gennem fx rollespil har underviserne haft mulighed for at foregribe mange af de situationer, som kursisterne engang vil komme til at opleve i praksis. En underviser forklarer:

”Det er bedre at tage diskussionen her i klassen end ude hos de gamle. Vi bruger gerne provokation som middel.”

I andre situationer har underviserne anvendt børnebøger, der på et helt basalt niveau gav kursisterne overblik over kroppens funktioner, kostpyramide, sund mad mv.

Både de professionelle aktører og kursisterne har imidlertid oplevet, at det anvendte undervisningsmateriale ikke altid har været hensigtsmæssigt. En af de professionelle aktører forklarer i den forbindelse, at det er en udfordring at finde materiale, som alle deltagere kan forstå, og samtidig undgå at "tale ned" til kursisterne. Der peges således på, at der mangler en passende undervisningsbog til grundforløbet.

"Vi mangler en bog, der har det rette sproglige niveau, men som indeholder knapt så barnlige billeder."

En tilsvarende holdning findes hos en kursist, der udtrykker utilfredshed med det faglige niveau og undervisningsmetoderne, der ikke anses for værende tilstrækkeligt orienteret mod voksne mennesker:

"Skolen kunne godt lære os lidt mere, fx bruge mere tid på rigtig undervisning og mindre tid på at klippe i papir osv. Det er spild af tid og for børnehaveagtigt. Det er alt for nemt og bliver derfor kedeligt. Vi er voksne mennesker."

Samlet set kan man sige, at en af de helt store udfordringer har været at finde et niveau for undervisningen, der imødekommer alle kursisters behov, interesser og evner.

"Jeg har været nødt til at rette mig mere efter eleverne, end jeg er vant til. Ting tog længere tid end planlagt, så der er mange ting, jeg ikke fik nået. Det hele skal gøres mundtligt, fordi ikke alle kursisterne kunne læse. Men jeg tror, at det lykkedes at lægge mig på et niveau, hvor alle fik noget ud af det."

Samtidig har det været vigtigt at forberede kursisterne på de undervisningsmetoder, de vil møde på social- og sundhedshjælperuddannelsen. Mange af kursisterne har enten en begrænset uddannelsesmæssig erfaring eller i hvert fald et begrænset kendskab til dansk undervisningspraksis, der ofte er mere orienteret mod selvstændigt initiativ, diskussion samt gruppe- og projektarbejde, end deltagerne er vant til. En lærer forklarer:

"De SKAL arbejde i grupper og i projekter, for det har de ikke prøvet før. Og det vil de komme til på SoSu-uddannelsen."

5.2.2 *Udfordringer i praktikken*

Også i forbindelse med de to praktikforløb er der opstået en række udfordringer. De professionelle aktører forklarer, at mange praktikvejledere i begyndelsen var skeptiske over for det at skulle introducere og oplære en flygtning/indvandrer i faget. Tilsvarende har der blandt enkelte borgere været en modstand mod, at der skulle komme en ”mørk” hjælper.

Blandt kursisterne har der også været megen nervøsitet og spænding forud for det første praktikforløb, ikke mindst fordi mange netop var i tvivl om, hvordan de ældre ville reagere overfor dem. Samtidig har der på visse hold blandt kursisterne været en vrede og modvilje mod det danske plejesystem. Fx har det for mange kursister været enten personligt meget grænseoverskridende eller i strid med deres religion og kultur at pleje og vaske mænd, at skænke alkohol for de ældre og at overholde visse hygiejneregler uden at skulle ændre deres påklædning mv.

Disse problemer har de professionelle aktører og kursisterne brugt meget tid på at diskutere, både før og efter praktikforløbene. Mange af de sociokulturelle barrierer er således blevet nedbrudt gennem dialog og gensidig erfaringsudveksling. De professionelle aktører forklarer:

”Noget af det mest afgørende for kursisternes udbytte af kurset har været, hvor dygtige de har været til at tackle de religiøse og kulturelle aspekter – hvor gode de har været til at finde alternative løsninger.”

Samtidig har kommunen forsøgt at tage fat på disse udfordringer ved at udarbejde en såkaldt Religionsguide til praktikstederne. Religionsguiden tager fat på en lang række problematikker i forhold til religion, kulturforståelse og ældrepleje, således at det bliver muligt at indgå i en konstruktiv dialog med kursisterne om penible forhold. Den uddannelsesansvarlige fra Kommunen forklarer:

”Praktikvejledere skal turde stille krav. Vi har nogle gange været lidt for forsigtige og taget lidt for mange hensyn.”

Et eksempel på en problemstilling, som Religionsguiden tager fat på, er spørgsmålet om, hvordan en praktikant kan skænke snaps til en ældre borger uden at komme i konflikt med sin religion. På baggrund af en dialog med kursisterne angiver guiden, at en mulig løsning kunne være at holde et viskestykke omkring flasken, således at der ikke opstår direkte kontakt mellem den muslimske praktikant og alkoholen.

Et væsentligt formål med Religionsguiden har således været, at praktikvejlederne gennem en bedre forståelse af praktikantens religion og kultur på forhånd kan diskutere og finde løsninger på en række problematikker.

”Det er en gruppe elever, der kræver meget af vores vejledere – der skal ressourcer til og flere end ved almindelige SoSu-elever. Det er en stor mundfuld, men vi har nogle vejledere, som synes det er utroligt spændende, så vi har ikke haft de store problemer. Og vi får også meget igen den anden vej fra. Vi udveksler erfaringer og forskellige måder at gribe tingene an på.”

Som en anden måde at afhjælpe den gensidige skepsis mellem kursist og praktiksted har projektholdet organiseret to indledende møder mellem kursisterne og de pågældende praktikvejledere, inden kursisterne sendes i praktik første gang. På disse møder får praktikant og vejleder anledning til at lære hinanden at kende, stille hinanden spørgsmål og ikke mindst forsøge at nedbryde en række sociale og kulturelle barrierer. På det første møde har kursisterne eksempelvis forberedt en række etniske retter, som vejlederne kan smage på, mens kursisterne på det andet møde også forbereder en række danske retter.

Projektholdet forklarer, at disse møder har været meget vigtige for kursisterne, ikke mindst fordi de har introduceret dem til praktikforløbet, og fordi det blev betragtet som en anerkendende gestus, at vejlederne besøgte dem på skolen.

I løbet af de tre år, projektet har kørt, har projektholdet oplevet en positiv udvikling, hvor de negative meldinger fra praktikstederne og praktikvejlederne er reduceret. Fx forklares det, at der kommer stadigt færre tilbagemeldinger fra praktikstederne om, at kursisterne ikke taler tilstrækkelig godt dansk. Da de professionelle aktører imidlertid ikke har identificeret nogen særlig fremgang fra hold til hold, betragtes dette snarere som et eksempel på, at indstillingen over for flygtninge og indvandrere i plejesektoren i det hele taget har flyttet sig.

”Indvandrere i praktikken er kommet for at blive – og det har praktikstederne erkendt.”

Samlet set forklarer de professionelle aktører, at langt de fleste problemer og udfordringer, der er opstået i forbindelse med kursisters praktikforløb, har kunnet løses gennem dialog, et godt samarbejde og ovennævnte redskaber.

”Gennem et tæt samarbejde har vi undgået mange problematikker. Vi har været gode til at trække på hinandens netværk – man skal være meget opmærksom på at gøre indsatsen helhedsorienteret, så

det ikke bare handler om skole og praktik, men at hele kommunen inddrages i arbejdet. Det har vi klaret godt.”

De professionelle aktører understreger dermed vigtigheden af et tværfagligt samarbejde, hvor kommunen bliver en naturlig medspiller i projektforsløbet. Det gælder imidlertid ikke kun i forhold til praktikopholdene, men også i forhold til visitation og administration, dokumentation mv.

Kursusforsløbet blev som nævnt afsluttet med en mundtlig prøve. De professionelle aktører forklarer, at der var stor variation i kursisternes resultater, men at holdet generelt har betragtet prøven som en god afslutning på forsløbet.

6. MÅLOPFYLDELSE OG EFFEKTER

I dette afsnit vurderes det, på baggrund af interviewene, hvorvidt de opstillede overordnede mål og delmål for projektet er blevet opfyldt. Derefter vil der blive set på, hvorvidt projektet også har afledt *uforudsete* effekter, og endelig vil projektets mainstreamingindsats blive beskrevet.

6.1 Projektets målopfyldelse

Som det fremgår af afsnit 2.2, er der opstillet fire overordnede mål for projektet samt tre delmål. Da der synes at være en naturlig sammenhæng mellem de overordnede mål og delmålene, er det muligt og hensigtsmæssigt at samordne disse syv målsætninger under nedenstående tre overskrifter, der vil danne udgangspunkt for den følgende vurdering af projektets målopfyldelse.

- Deltagernes integration og kendskab til dansk omsorgskultur
- Viden i områdefag og grundfag, herunder kursistens kvalifikationer til optagelse på Social- og Sundhedsuddannelsen
- Praktisk erfaring inden for hjemmeplejen

6.1.1 *Deltagernes integration og kendskab til dansk omsorgskultur*

For kursisterne selv opleves indsocialiseringen i en dansk pleje- og omsorgskultur ofte som en stor udfordring, særlig i forløbets opstart. Specielt flygtninge og indvandrere med meget få danske kontakter kan opleve en række udfoldelsesmæssige barrierer, fordi de i høj grad er påvirket af deres kultur- og religionsbestemte pleje- og omsorgsidealer samt af personlige familierelationer, der ind i mellem trækker deltageren i en anden retning end de professionelle aktører. Deltagerne skal i mange tilfælde gennemgå en stor personlig udvikling og overskride en række grænser for at blive klar til optagelse på Social- og Sundhedsskolen.

”Mange af de unge piger har været under pres fra deres familie. De vil gerne give slip og være som de andre elever. Vi har fx set piger, der skiftede tøj på skolen – tog slør og tørklæde af og i stedet jeans og kasket på. Derhjemme brugte de tavshedspligten som redskab. Det var også en måde at takle det på. Men det kan selv-

følgelig være et problem, at de kan få deres verdener delt meget op.”

”Det tager tid at blive indsocialiseret og at få accept af denne omstilling fra hjemmet.”

At det tager tid at overskride egne og andres barrierer i forhold til den nye rolle fremhæves imidlertid, blandt såvel kursister som professionelle aktører, som et væsentligt argument for et sådant indgangskursus, der netop giver kursisten tid til omstillingsprocessen.

”Det er et meget beskyttet miljø her i forhold til på den rigtige So-Su-uddannelse. Der bliver der ikke taget særlige hensyn. Vi arbejder derfor på at lave en bedre overgang, så de ikke oplever det som et chok.”

Samlet set vurderer de professionelle aktører, at kursisterne har fået et bredt kendskab til dansk omsorgkultur, såvel gennem undervisningen som gennem deres praktiske erfaringer i hjemmeplejen. En underviser forklarer:

”I undervisningen i områdefag har vi brugt meget tid på at drage paralleller mellem deres og vores kultur. Sammenhængen er vigtig for at kunne placere sig som en del af helheden.”

Foruden de integrationsmæssige effekter har indgangskurset i nogle tilfælde haft en bredere personlig betydning for kursisterne. En tidligere kursist beskriver nedenfor kursets betydning for hendes liv.

”Inden dette kursus arbejdede jeg på en fabrik, men det var alt for rutinemæssigt. Jeg følte, at jeg blev dum – jeg brugte ikke hjernen. Derfor var det svært at komme på kursus i begyndelsen. Jeg havde ikke skrevet noget i tre år. Men de otte måneder har lært mig utrolig meget. ... Jeg føler virkelig, at jeg er kommet videre. Jeg er vågnet op. Nu kommer det i gang igen – alle de ting, jeg havde glemt.”

6.1.2 Viden i områdefag og grundfag

Et væsentligt mål med indgangskurset er, at deltagerne får en grundlæggende viden i områdefag og grundfag, således at de bliver kvalificeret til optagelse på Social- og Sundhedsskolen.

De to interviewede udtrykker begge tilfredshed med kursets temaer og det faglige indhold.

”Alle fag har været vigtige – det er fag, vi skal bruge i arbejdet.”

”Det var meget interessant at lære om muskler og fysiologi mv. Jeg har lært nogle fagtermer, og det var ikke noget, jeg kendte til før.”

”Mange havde ikke forstand på dansk mad. Vi skal forstå den danske smørrebrødkultur – madkultur er meget vigtig. Disse ting vender man tilbage til på den rigtige uddannelse – det er en stor hjælp for os udlændinge. Vi husker ikke det hele selvfølgelig, men det gør det nemmere senere hen.”

Underviserne påpeger samtidig, at det har virket som en motiverende faktor for kursisterne, at danskundervisningen har været en naturlig del af undervisningen i områdefag og ligeledes omvendt, at områdefagene er blevet inddraget i danskundervisningen. De interviewede forklarer:

”Det er en meget stor fordel at kombinere undervisning i forskellige fagområder med danskundervisning.”

”Det er vigtigt at kende de danske ord for de forskellige områder for at kunne hjælpe og komme med forslag til at hjælpe.”

Selvom alle kurssets fagområder vurderes at være vigtige, er de to kursister imidlertid enige om, at faget engelsk ikke har fungeret efter hensigten. Holdningen er, at det afsatte antal timer til faget langt fra har været tilstrækkeligt.

”Der skulle have været flere timer i engelsk. Det er et vigtigt felt, men det hjalp ikke med det lille antal timer.”

”Jeg var den eneste, der ikke har haft engelsk før. Vi var på mange forskellige niveauer – nogle talte flydende, men for mig var det meget svært. Vi har kun haft 28 timers engelsk i alt i de 8 måneder, og det var spildt. Enten skal der være mere engelsk, eller også skulle man droppe det helt.”

Selvom det ikke nødvendigvis er udtryk for en generel holdning, er det tilsvarende relevant at fremhæve, at en kursist, som tidligere citeret, udtrykker utilfredshed med det faglige niveau og undervisningsmetoderne, der i nogle tilfælde anses for ikke at være tilstrækkeligt orienteret mod voksne mennesker. Som nævnt er underviserne bevidste om denne problematik og efterspørger i den forbindelse en samlet grundbog til forløbet, der kunne afløse de anvendte børnebøger.

Overordnet set har projektet haft stor succes med at få kursisterne til at gennemføre forløbet. Som det fremgår af oversigten på side 2, har hvert af de tre hold kun oplevet et beskedent frafald – endda har det sidste hold formået at få alle kursister igennem forløbet.

Samtidig må det siges at være en væsentlig succesindikator, at mere end 90 % af kursisterne bliver optaget på SoSu-skolen efter endt kursusforløb.

En tidligere kursist forklarer vigtigheden af det pågældende indgangskursus:

”Det var nødvendigt at tage dette kursus og jeg har fået meget ud af det. Jeg tror, at jeg kan klare uddannelsen nu. Det ville jeg ikke have kunnet ellers.”

I løbet af SoSu-uddannelsen har de professionelle aktører imidlertid indtryk af et vist frafald blandt de tidligere kursister. Det understreges dog, at problemet med frafald er et generelt problem på landsplan, og at de tosprogedes frafaldsprocent ikke ligger nævneværdigt over gennemsnittet.

6.1.3 *Praktisk erfaring inden for hjemmeplejen*

Kursisternes to praktikophold har været meget forskellige, idet det første praktikforløb havde en observationsmæssig karakter, mens kursisterne i den anden praktikperiode fik lov at arbejde selvstændigt.

De professionelle aktører forklarer:

”Der er meget forskel på, når kursisterne kommer tilbage fra det 1. og det 2. praktikophold. De er meget mere positive efter det 2. forløb, fordi de får lov til at udføre nogle opgaver denne gang. Det får dem til at vokse.”

”De får prøvet en hel masse ting – vi vurderer dem individuelt i forhold til deres muligheder, evner og hvad de har lyst til.”

Denne holdning deler de interviewede kursister:

”De manglede arbejdskraft specielt i det andet praktikforløb, så det var positivt, fordi vi fik meget ansvar og mange arbejdsopgaver.”

”I den første praktik var der mange ting, jeg ikke forstod ... Vi havde lært noget på skolen, men ude i virkeligheden var det anderledes. Derfor var det godt at komme tilbage på skolen og lære me-

re om dansk kommunikation og kultur – det gjorde den anden praktikperiode bedre – der forstod jeg bedre den danske kultur.

Samlet set er det således opfattelsen, at målet om, at kursisterne gennem praktikken får erfaring med arbejdsopgaver inden for hjemmeplejen, er blevet opfyldt. Kursisterne har, ifølge de professionelle aktører og kursisterne selv, et stort omsorgsgen, som de har fået mulighed for at bidrage med i de kommunale hjemmeplejer, og overordnet set har både praktikvejlederne og de ældre borgere været tilfredse med praktikanternes indsats.

6.2 Uforudsete sideeffekter

En af projektets *negative* uforudsete sideeffekter af projektforsløbet har været den meget tunge administrative byrde.

”Det første halve år tænkte vi – hvorfor gør vi det her?”

Blandt andet fremhæves det, at Kommunen ikke har været tilstrækkelig samarbejdsvillig i forhold til det administrative arbejde med at oplyse om deltagernes kontanthjælp mv. Til gengæld fremhæves samarbejdet med Amtets socialfunds-koordinatorer som særligt godt.

De interviewede påpeger også en række *positive* uforudsete sideeffekter. For det første har kursisternes tilstedeværelse på SoSu-skolen bidraget til et afsmittende integrationsfokus hos de øvrige kursus- og uddannelsesforløb på skolen og i studiemiljøet i det hele taget.

For det andet fremhæves det, at projektholdet selv har oplevet en løbende kompetenceudvikling og generel empowerment gennem forløbet, idet en lang række udfordringer ved fælles hjælp er blevet overvundet. De involverede har fået bred erfaring med kursusafholdelse, integrationsaspekter, afholdelse af diverse møder osv.

For det tredje er det kommet bag på projektholdet, hvor god en effekt det har haft at knytte en fast praktikvejleder sammen med den enkelte kursist. Ikke kun rent omsorgs- og plejefagligt har kursisten haft nytte af vejlederen, men også i forhold til en lang række øvrige private forhold.

”Vejledere bliver ofte en god samtalepartner og støtte i forhold til den generelle socialisering i landet. Denne fortrolighed er alfa og omega i forhold til kursisternes gennemførelse af kurset.”

Endelig fremhæves det, for det fjerde, at det mest positive har været at betragte den udvikling, der er sket i forhold til rummelighed på arbejdsmarkedet.

”Vi har haft midler til at tage ud på plejestederne og tale med dem om tingene og have en dialog. Det har givet en god effekt – der er sket en stor udvikling.”

6.3 **Projektets mainstreamingindsats**

På SoSu-skolen har man gjort en stor indsats for at gøre projektets resultater synlige for omverdenen. Blandt andet har man anvendt pressen, dvs. lokale aviser, dagblade og tv. Projektet har således været omtalt i lokalsamfundet, særligt når nye hold blev startet op, og når etablerede hold havde gennemført forløbet.

Derudover har SoSu-skolen haft tæt kontakt med andre SoSu-skoler i landet.

”Vi har haft kontakt med andre skoler, der skal til at køre et sådant grundforløb. De ville gerne høre, hvordan vi havde gjort det. De var her en hel dag og fik materiale, talte med kursister osv.”

Projektet arbejder endda på at få nedsat en samarbejdsgruppe med fem andre social- og sundhedsskoler i regionen.

Ydermere har projektholdet afholdt temadage på skolen for kommune, sagsbehandlere, praktikvejledere mv., der har fungeret som en platform for idé- og erfaringsudveksling.

Endelig skal det nævnes, at denne slutevaluering også tjener som et vigtigt element i mainstreamingprocessen.

7. KONKLUSION OG ANBEFALINGER

7.1 **Konklusion**

På baggrund af de foreståede interview kan det samlet set konkluderes, at projektet ”Indgangskursus til social- og sundhedshjælperuddannelsen for flygtninge og indvandrere” har været en succes – både for den enkelte kursist og for de professionelle aktører i projektet samt i en mindre målestok også for samfundet i bred forstand.

Dette ses på baggrund af, at den altovervejende hoveddel af kursisterne gennemfører kurset og får dermed tilegnet sig en lang række faglige, sproglige og sociokulturelle kompetencer, der giver dem adgang til social- og sundhedshjælperuddannelsen. Mere end 90 % formår at blive optaget på uddannelsen som følge af det forberedende kursusforløb.

Dermed har projektet i høj grad bidraget til det aktuelle samfundsmæssige behov for at rekruttere to-kulturelle medarbejdere til at servicere flygtninge og indvandre i hjemmeplejen. På et mere overordnet plan har projektet været med til at fremme integrationen af etniske grupper i den erhvervsaktive alder, idet kursisterne via projektførløbet bliver sluset ind på det danske arbejdsmarked.

7.2 **Anbefalinger**

Evalueringen har imidlertid også peget på en række udfordringer i processen, som de professionelle aktører som oftest har fundet vellykkede løsninger på.

På baggrund heraf fremsætter evaluatoren en række anbefalinger, der både vedrører de forhold, der har været fremhævet som særligt positive i forløbet, og de forhold, der har været udsat for kritik. Dermed kan nedenstående punkter betragtes som en række indikatorer, der er væsentlige for at gennemføre et tilsvarende vellykket, eller måske endda et forbedret, indgangskursus i fremtiden.

Det anbefales:

- At der arbejdes for at opnå et bedre samarbejde med kommunen, dvs. en tættere kontakt med sagsbehandlerne om visitation. Det er afgørende, at kursistens ydre forudsætninger for deltagelse er på plads, og at kursisten er grundigt orienteret om – og forberedt på – kursets indhold og forløb.
- At der evt. til ovennævnte formål iværksættes et tværfagligt visitationshold.
- At der etableres et bedre samarbejde med kommunen om administrativ dokumentation, fx hjælp til afklaring af deltagernes kontanthjælp mv.
- At man overvejer, hvorvidt det er muligt at tilknytte et familiemedlem som støtteperson for visse deltagere for at undgå eller reducere deltagerens mulige splittelse mellem etnisk/familiemæssig og dansk omsorgskultur.
- At man fortsat veksler mellem teoretisk undervisning og praktikophold.
- At der anskaffes mere velegnede undervisningsmaterialer henvendt til voksne.
- At det overvejes, hvorvidt engelskundervisningen skal opprioriteres, nedprioriteres eller evt. gøres valgfrit.
- At man fortsætter det vellykkede samarbejde med praktikvejledere.
- At man fortsat arrangerer introduktionsmøder mellem praktikvejledere og kursister, idet disse vurderes at være af stor betydning for et vellykket praktikophold.
- At man fortsat udvikler og forbedrer den omtalte Religionsguide, der betragtes som et vellykket redskab til nedbrydningen af sociale, kulturelle og religiøse barrierer.
- At projektholdets erfaringer fortsat videreformidles (mainstreames), blandt andet via denne evalueringsrapport, således at øvrige SoSu-skoler kan blive inspireret til at etablere lignende indgangskurser for svage grupper. Det omtalte regionssamarbejde hilses i den forbindelse velkomment.